

JESTĚ JEDNOU O POKUSU ZŘÍDIT STOLICI DĚLNICKÉHO PRÁVA NA PRÁVNICKÉ FAKULTĚ KARLOVY UNIVERZITY A JEHO ŠIRŠÍCH SOUVISLOSTECH

Vladimír Kindl

V r. 1984 jsem uveřejnil studii¹ věnovanou snaze, která počátkem dvacátých let 20. stol. hledala cestu k rozšíření, restrukturalizaci a institucionalizaci výuky části pracovněprávních a sociálněprávních tuzemských i zahraničních norem na československých právnických fakultách. Vycházela ze dvou parlamentních iniciativ. Koncem r. 1921 skupina 21 poslanců Československé strany socialistické předložila 9. 12. 1921 v poslanecké sněmovně Národního shromáždění návrh, jímž by se ukládalo vládě zřídit na všech právnických fakultách v Československé republice od počátku školního r. 1922/1923 stolice dělnického práva, aby mohly být pro posluchače konány řádné a pravidelné přednášky z tohoto předmětu. Předmět měl být obligatorní a jeho zkoušení mělo být zahrnuto do politicko-právní (tj. v pořadí třetí) státní zkoušky a příslušného rigoróza. Přestože návrh nebyl plněm sněmovny nikdy projednán a nebylo tak o něm hlasováno, informovalo o něm ministerstvo školství a národní osvěty počátkem r. 1922 učitelský sbor pražské Právnické fakulty a požádalo jej o jeho posouzení a podání vhodných řešení.

Zřízení stolice – systemizovaného místa řádného, případně mimořádného profesora dělnického práva profesorský sbor nepřímo odmítl. Dovodil, že navrhovatelům šlo vlastně o zřízení jiné stolice, stolice pro sociální politiku, ale pro obsazení takových stolic chybí dostatek kvalifikovaných odborníků a proto jejich zřízení by bylo předčasné. Než budou vytvořeny příslušné personální předpoklady, navrhl konání fakultativních přednášek o sociální politice v rozsahu 3 hodiny v týdnu v zimním semestru a o sociálním právu správním v tomtéž rozsahu v letním semestru. Zahájeny byly až od počátku školního roku 1926/1927. Příčinou několika odkladů byly zejména neshody o výši finanční úhrady za jejich konání mezi ministerstvem a fakultou. V seznamech každoročně ohlašovaných přednášek se objevily s upravenými a částečně odlišnými názvy. V zimním semestru přednášel prof. V. Mildschuh „Sociální politiku a právo správní“ s přerušením v letech 1929/1930 a 1931/1932. Počínaje zimním semestrem školního roku 1933/1934 nebyla přednáška do výuky zařazována. Prof. J. Hoetzel přednášel „Pracovní právo (správněprávní část): sociální pojištění“ až do letního semestru školního roku 1937/1938, i když od školního roku 1933/1934 v rozsahu jen 2 hodiny týdně.

Druhý z návrhů předložila skupina poslanců sociální demokracie. Měl podobu doplňujícího resolučního textu připojeného k vládnímu návrhu zákona, kterým se stanovila změna finančního zákona ze 17. 12. 1920, č. 682/1920 Sb. z. a n. a dodatek ke státnímu rozpočtu a rozpočtu státních investic na rok 1921. Vládě mělo být uloženo, aby zavedla „při universitě“ přednášky o právu dělnickém a sociální politice. V poslanecké sněmovně byl schválen 25. 1. 1922, v senátu 16. 2. 1922. V několikaleté korespondenci mezi ministerstvem a pražskou fakultou o problematice dělnického práva zůstal nepovšimnut. Stojí

tak za poznamenání, že ministerstvo postupovalo při jednání s pražskou fakultou jen na základě nezávazného návrhu poslaneckého klubu československých socialistů. Nic není známo, alespoň prozatím, o tom, že by se ministerstvo obrátilo s žádostí o posouzení některého z návrhů také na profesorský sbor brněnské nebo bratislavské fakulty. Pouze brněnský mimořádný profesor Rudolf Dominik podporoval zřízení samostatné stolice a zařazení dělnického práva do výuky právnických fakult v denním i odborném tisku nejdříve na základě návrhu sociálních demokratů, i když se v něm zřízení stolice nepožadovalo a teprve více než po roce myšlenku v souladu se skutečností přiznal původním navrhovatelům ze strany československých socialistů. Jeho podpora vycházela s velkou pravděpodobností z osobního politického a odborného zájmu a nebyla určována žádným společným stanoviskem brněnského profesorského sboru.²

V tomtéž roce, kdy studie vyšla, jsem pro konferenční vystoupení využil jejích závěrů a připravil příspěvek o vyučování pracovněprávní a sociálněprávní materie na pražské právnické fakultě v letech první československé republiky.³ Až do roku 1998 jsem nezaregistroval žádnou citační reakci ani na studii, ani na konferenční příspěvek. Tehdy ji zařadil prof. V. Urfus do seznamu literatury, který připojil na závěr kapitoly „Právnická fakulta“ zpracované pro Dějiny Univerzity Karlovy IV, 1918–1990.⁴

V souvislosti s průběhem prací na novém českém občanském zákoníku se situace změnila. Od poloviny devadesátých let 20. stol., po zveřejnění jeho věcného záměru⁵ a zejména po publikaci tezí připravované právní úpravy projednávaných ve stálých pracovních komisích Legislativní rady vlády a v Legislativní radě publikovaných r. 2001 K. Eliášem a M. Zuklínovou se v odborných kruzích probíral, často velmi vyhrcočně, vztah občanského a pracovního práva.⁶ Na právní historii působil tento diskurs víceméně inspirativně a vedl r. 2012 na půdě brněnské fakulty k vytvoření rozsáhlého kompendia o dějinném vývoji soukromého práva v českých zemích, jehož druhý díl, 5. část „Pracovní právo“ obsahovala subkapitulu „Pracovní právo ve výuce budoucích českých právníků“.⁷ Míneň byla výuka v meziválečných letech. Jak vyplývá z obsahu této subkapitoly, její autor hojně využil mé studie z r. 1984. Zdánlivě bych mohl být spokojen, že ještě po 32 letech byla studie k užítku modernímu bádání o dějinách výuky pracovněprávního a sociálněprávního oboru. Brněnský autor si povšiml pouze nere realizovaného návrhu na zřízení stolice dělnického práva, ale jeho vyústění do dvou přednáškových kurzů přešel bez povšimnutí. Vytvořil tak pro čtenáře nesprávný výsledný dojem, že o pracovněprávní a sociální problematice se na pražské Právnické fakultě v této době nepřednášelo. Rovněž konferenční příspěvek věnovaný speciálně této tematice přehlédl, pokud snad jeho pominutí nebylo vyvoláno jinými důvody.

O tři roky později využil mé studie z r. 1984 M. Štefko v kapitole „Gruberův pokus o kodifikaci pracovního práva počátkem 20. let minulého století“, která je součástí kolektivní monografie o české škole sociální politiky.⁸ I jeho zaujal především návrh na zřízení stolice dělnického práva. Pokoušel se rekonstruovat důvody, proč nebyl realizován. Přestože v názvu 4. části jeho kapitoly se objevilo sousloví „výuková tradice“,⁹ ve skutečnosti se o reálné výuce pracovněprávní látky v období mezi dvěma válkami na pražské fakultě neuvádí nic a výsledek, alespoň v tomto směru, byl tak shodný s publikací brněnskou.

Až do r. 2016 zůstávala úroveň poznání na faktografii sumarizované v předcházejících řádcích. Poté co se podařilo administrativním pracovnícím v prostorách fakulty nalézt dílem strojopisný, dílem rukopisný soubor nazvaný „Zásadní usnesení profesorského sbo-

ru právnické fakulty Karlovy university učiněná od 28. X. 1918“,¹⁰ můžeme dosavadní poznatky částečně rozšířit, částečně reinterpretovat.

Zásadní usnesení ze 17. prosince 1932 je věnováno projednání zprávy komise, bohužel se nedovídáme kdy zřízení a jak složené, o níž referoval prof. Ot. Sommer, bezpochyby její předseda. Komise se vyjadřovala k dotazu ministerstva školství „zda by nebylo lze přikázané přednášky... konati střídavě ob rok“. Usnesla se na zásadách odpovědi děkana ministerstvu. „Střídavé přednášky ob rok nelze na naší fakultě zavést... Přednášky mají své pevné místo v systému přednášek, takže musí být konány každý rok, neboť jinak by došlo k značnému přetížení přednáškami pro některé semestry.“ I když nemáme zatím k dispozici dopis ministerstva, v němž byl dotaz obsažen, zdá se téměř jisté, že jeho motivem byla snaha o dosažení úspory finančních prostředků, tj. snížení nákladů na právnické studium. Usnesení probírá některé konkrétní případy těchto přednášek (právní filosofie, nesporné řízení, konkursní právo) a v závěru se věnuje širěji pracovnímu právu, což je mimochodem další doklad pozvolného nahrazování pojmu „dělnické právo“ novým termínem, který začínal převažovat a postupně se obecně vžíval. Píše se tu: „Pokud pak jde o přednášky z pracovního práva, lze mít za to, že jsou konány v příkazu, dosáhlo se nemalé úspory z nezřízení příslušné stolice. Tento příkaz stal se ostatně na výslovné přání ministerstva školství. Při střídavém čtení přednášek nastaly by nemalé obtíže v možnosti zápisu přednášek, nehledíc ani k tomu, že by zvyšovalo se studium in absentia. Úspory byly by celkem nepatrné, neboť honoráře jsou velmi nízké, naproti tomu škody byly by jistě značné. Jednomyslně schváleno.“¹¹

Citovaná partie přesvědčuje o tom, že finanční aspekty při posuzování návrhu československých socialistů z r. 1921 hrály důležitou roli, možná, že roli významnější než vědecké aspekty a pedagogická potřeba. Sbor výslovně upozorňuje na skutečnost, že nezřízení stolice přineslo „nemalé úspory“. Nelze tak vyloučit, že ministerstvo na nákladnost případné realizace návrhu požadujícího zřízení stolice upozorňovalo fakultu nějakým způsobem mimo probíhající korespondenci a fakulta se rozhodla ministerstvu vyjít vstříc. Jinak řečeno: fakulta byla zřízení stolice dělnického práva příznivě nakloněna, ale rozhodla se na přání ministerstva tento záměr nepodporovat a zúžila jej do podoby pouhých fakultativních přednášek. Můžeme se dokonce pokusit o vyčíslení výše této úspory. Zřízení stolice by znamenalo plat příslušného profesora přibližně ve výši 5000 Kč měsíčně, ročně tedy cca 60 000 Kč. Remunerace, kterou ministerstvo po několikaletém dohadování schválilo pro vyučující „přikázaných přednášek“ činila 3000 Kč na osobu splatných vždy jednorázově na konci semestru po jejich skončení. Až do okamžiku přijetí zásadního usnesení sboru ze závěru r. 1932 bylo prof. Mildschuhovi vyplaceno (započítáme-li remuneraci i za zimní semestr školního roku 1932/1933) 15 000 Kč a prof. Hoetzlovi 18 000 Kč. Celkem 33 000 Kč. Lze proto chápat, že případné zavedení přednášek „střídavě o rok“, které požadovalo ministerstvo, by opravdu přineslo úspory „celkem nepatrné“. M. Štefko tak správně v r. 2015, částečně asi intuitivně, částečně na základě jiného zdroje, konstatoval, „že finanční prostředky pro podporu tohoto směru bádání tak byly v ČSR stále skromné“.¹² Zdá se tedy, že návrh na zřízení stolice dělnického práva „zapadl“ nikoliv snad pro nepříznivou odezvu ve sboru pražských profesorů ale proto, že ministerstvo si skeptickou odezvu „objednalo“ s obecnou a často používanou argumentací o nezbytných rozpočtových úsporách.

Prvorepublikový neúspěch snahy opřít výuku pracovněprávního a sociálněprávního oboru o institucionální základ má překvapivě určitou paralelu i v období po obnovení Československa v r. 1945, byť samozřejmě v odlišných vnějších podmínkách.

V literatuře se vyskytuje údaj, že výuka pracovního práva byla do studijního programu pražské fakulty vložena od školního roku 1949/1950. I já jsem jej převzal, kajícíně přiznám, že neproověřil a zařadil na závěr studie o pokusu zřídit stolici dělnického práva. Jeho udržitelnost podporovala také následující věta Z. Pousty z roku 1998: „Od občanského práva se oddělilo v rámci nového pojetí pracovního poměru již v roce 1949 právo pracovní...“¹³ Skutečnost je však zřejmě jiná. K. Litsch s odvoláním na relativně spolehlivé zdroje¹⁴ v r. 2004 zjistil, že předmět byl zařazen do výuky až ve školním roce 1952/1953, umístěn byl v 6. semestru v rozsahu 3 hodin týdně a ukončován byl zkouškou. Zdali šlo konečně o pravidelné a trvalé umístění do studijního curricula není však dle seznamu přednášek právnické fakulty jisté, protože se tento předmět pro následující školní rok 1953/1954 neuvádí. Může se samozřejmě jednat jen o redaktorskou nebo tiskařskou chybu. Každopádně selektivní pohled K. Litsche na studijní program fakulty prováděný vždy v závěru každého z následujících tří desetiletí, obsahuje pracovní právo a od školního roku 1978/1979 i pracovní právo a sociální zabezpečení většinou zařazené do 5. a 6. semestru ale také např. ve školním roce 1988/1989 v semestru třetím.¹⁵ Další skutečností, která stojí za povšimnutí je to, že při zřizování kateder, tehdy nové vnitrofakultní organizační struktury, která se na fakultě objevila koncem r. 1949 nejdříve spontánně a po nabytí účinnosti zák. č. 58/1950 Sb., o vysokých školách, legálně se existence pracovního práva neprojevila.¹⁶ Lze vyjádřit domněnku, že svůj vliv tu sehrálo i nekodifikování tohoto oboru v období právnické dvouletky, respektive ani v období po jejím skončení, i když jeho vyučující Karel Witz tehdejšími studentům údajně sliboval platnost zákoníku pracovního práva od podzimu r. 1951.¹⁷

O institucionálních osudech pracovního práva na pražské Právnické fakultě v padesátých až sedmdesátých letech tak spolehlivou literární formou zpraveni nejsme. Odpovědi na otázky, na jaké katedře byl předmět zařazen, kdy získal status oddělení v jejím rámci a kdy byl jmenován jeho první profesor, nám dosud chybí. Paměť zúčastněných slábne a vzpomínky se rozplývají v mlhavosti. Víme jen to, že ve školním roce 1964/1965 bylo pracovní a zemědělskodružstevní právo spojeno v katedře vedené Valérem Fábrym. Pracoviště bylo společné s Vysokou školou ekonomickou. Katedra byla rozdělena na oddělení; oddělení pracovní práva vedl K. Witz. Někteří z jeho učitelů byli zaměstnanci právnické fakulty, někteří, např. J. Pavlátová, později E. Novotná, Vysoké školy ekonomické. Pro školní rok 1966/1967 je toto oddělení označeno jako oddělení pracovního práva a sociálního zabezpečení. Do kdy toto společné pracoviště dvou vysokých škol existovalo zatím nelze přesně říci. Každopádně ve školním roce 1970/1971 bylo pracovní právo v podobě oddělení spojeno s katedrou občanského práva. Oddělení mělo v čele mimořádného profesora K. Witze, který se tak stal prvním profesorem této disciplíny na Právnické fakultě UK,¹⁸ protože je ve školním roce 1972/1973 uváděn jako profesor řádný. Ve funkci vedoucího oddělení jej pro školní rok 1973/1974 vystřídala Marie Kalenská. Spojení s katedrou občanského práva vydrželo do konce letního semestru školního roku 1974/1975. Následujícího roku bylo obnoveno organizační spojení se zemědělskodružstevním a nově též s hospodářským právem.

V téměř oficiálních dějinách Univerzity Karlovy se r. 1998 konstatovalo, že „v šedesátých letech byla ustanovena katedra hospodářského a finančního práva“ a „po řadě dalších organizačních změn vznikla katedra hospodářského práva, zemědělskodružstevního práva a pracovního práva“,¹⁹ jejímž vedoucím byl Slavoj Vaněk, představitel oboru hospodářského práva. Tento údaj není časově dostatečně určitý a je pouze fragmentální. Po bližším

prozkoumání zjišťujeme, že k utvoření katedry hospodářského, zemědělskodružstevního a pracovního práva došlo, jak už víme, až od školního roku 1975/1976. Pracovní a zemědělskodružstevní právo bylo tehdy spojeno v jednom oddělení, které vedl Valér Fábry. Tato situace zůstávala nezměněna až do školního roku 1989/1990, kdy se z tohoto oddělení utvořila na krátkou dobu katedra zemědělskodružstevního a pracovního práva. Oddělení pracovního práva této katedry vedl Miroslav Bělina. Vývoj však akceleroval k osamostatnění. Nejpozději k 31. 7. 1990 byla jako samostatné oborové pracoviště utvořena katedra pracovního a sociálního práva, jejím vedoucím se stal M. Bělina.²⁰ Konečně tak byla završena dlouhá cesta k institucionálnímu osamostatnění pracovního práva v struktuře pracovišť Právnické fakulty UK. Nelze samozřejmě porovnávat neporovnatelné, ale zřízení tohoto pracoviště má v sobě cosi alespoň částečně adekvátního tomu, co by v r. 1921 představovalo zřízení stolice dělnického práva.

Shromážděné údaje nabízí následující hodnocení. Jestliže dočasné organizační spojení pracovního práva s občanským právem vykazuje určitou logiku, organizační spojení se zemědělskodružstevním právem působí, zejména dnes, dojmem určité zbytkovosti a současně bezradnosti, do jaké katedry předmět zařadit. A možná i jisté jeho slabosti, protože nelze najít žádnou kauzální souvislost mezi jeho kodexovým uspořádáním od 1. 1. 1966 a institucionální pozicí v rámci fakulty.

T. Stará, příslušející k nejmladší autorské generaci, vyzvala před nedávnem právně-historické bádání k vysvětlení otázky, proč nebylo pracovní právo mezi odvětvími kodifikovanými v právnické dvouletce.²¹ Případnou dopověď na její výzvu by bylo vhodné doplnit objasněním, jaké bylo institucionální postavení pracovního práva v organizační struktuře pražské fakulty od padesátých let do poloviny šedesátých let. Úkol, ač na první pohled se může zdát pravý opak, to není vůbec jednoduchý. Na Archiv Univerzity Karlovy, konkrétně na fond Právnická fakulta, nelze bezvýhradně spoléhat. Vnitrofacultní písemná dokumentace, která obsahovala mnohé podrobnosti z těchto let, byla neuváženě na počátku devadesátých let minulého století skartována tehdejším tajemníkem fakulty. O to více by taková zjištění byla pro dějiny oboru skutečně záslužná, nemluvě o tom, že právněhistorické poznání není nikdy definitivně uzavřeno i v sebemenším detailu.

Poznámky

- ¹ KINDL, V.: Pokus o zařazení tzv. dělnického práva do výuky Právnické fakulty UK v období buržoazní ČSR. *AUC-Historia Universitatis Carolinae Pragensis. Příspěvky k dějinám Univerzity Karlovy*, Tomus XXIV, Fasc. 1, s. 45–66.
- ² Faktem ovšem zůstává, že prof. R. Dominik byl prvním učitelem právnické fakulty v tehdejší Československé republice, který část materie tvořící dělnické právo zařadil do obsahu vysokoškolských přednášek. Sám tuto skutečnost zdůrazňoval. Zahájil je o několik měsíců dříve, než byl v parlamentu předložen první z obou dříve uvedených návrhů. Dominikovi patří i priorita v úsilí etablovat tento obor také organizačně. Vypracoval nejdříve návrh na vytvoření ústavu dělnického práva a od letního semestru školního roku 1931/1932 „začal otevírat Seminář z práva pracovního“. Informace o institucionálním úsilí prof. Dominika v oboru pracovního práva jsou obsaženy in: VOJÁČEK, L. – SCHELLE, K. – TAUCHEN, J. a kol.: *Vývoj soukromého práva na území českých zemí*, II. díl. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 861–862.
- ³ KINDL, V.: Výuka pracovněprávních norem na českých právnických fakultách v období buržoazní ČSR. In: *K vývoji právního postavení dělnické třídy za kapitalismu*. (Sborník příspěvků přednesených na mezinárodní konferenci uspořádané Právnickou fakultou UK v Praze ve dnech 24.–27. května 1982), věd. redaktor K. Malý. Praha: Univerzita Karlova, 1984, s. 285–290. Název příspěvku nebyl přesný. Ve skutečnosti byl věnován jen situaci na pražské fakultě.
- ⁴ Redaktoři svazku HAVRÁNEK, J. – POUSTA, Z., Praha: Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum, 1998, s. 91.

- ⁵ Srv. např.: KALENSKÁ, M. – TRÖSTER, P.: Ke vzniku, postavení a perspektivě dalšího vývoje českého pracovního práva. In: *Právnická fakulta Univerzity Karlovy 1348–1998. Jubilejní sborník*, red. K. V. Malý. Praha: Právnická fakulta UK, 1998, s. 30–46. Tam uvedena další literatura.
- ⁶ ELIÁŠ, K. – ZUKLÍNOVÁ, M.: *Principy a východiska nového kodexu soukromého práva*. Praha: Linde Praha a.s., 2001, s. 32–35.
- ⁷ VOJÁČEK, L. – SCHELLE, K. – TAUCHEN, J. a kol.: *Vývoj soukromého práva na území českých zemí*, II. díl. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 860–861.
- ⁸ ŠTEFKO, M. a kol.: *Česká škola sociální politiky v souvislostech*. Praha: UK v Praze, Právnická fakulta, 2015, s. 47–61.
- ⁹ Tamtéž, s. 52–53.
- ¹⁰ V okamžiku odevzdání tohoto příspěvku do tisku v mém držení.
- ¹¹ Zásadní usnesení profesorského sboru Právnické fakulty Karlovy univerzity učiněná od 28. X. 1918, s. 54.
- ¹² ŠTEFKO, M.: Gruberův pokus o kodifikaci pracovního práva počátkem 20. let minulého století. In: ŠTEFKO, M. a kol.: *Česká škola sociální politiky v souvislostech*. Praha: UK v Praze, Právnická fakulta, 2015, s. 53.
- ¹³ *Dějiny Univerzity Karlovy IV, 1918–1990*. Praha: Univerzita Karlova, 1998, s. 380.
- ¹⁴ Proměny právnického studia 1945–1989. In: *Vývoj práva v Československu v letech 1945–1989*. Uspořádali K. Malý, L. Soukup. Praha: UK v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2004, s. 113.
- ¹⁵ Tamtéž, s. 113–117.
- ¹⁶ Srv.: SOJKOVÁ, H.: Institucionální proměna československých vysokých škol. In: BLÁHOVÁ, J. – BLÁŽEK, L. – KUKLÍK, J. – ŠOUŠA, J. a kol.: *Právnická dvouletka. Rekodifikace právního řádu, justice a správy v 50. letech 20. století*. Praha: Auditorium, 2014, s. 350–351.
- ¹⁷ Srv.: ULČ, O.: Komunistická justice a třídní boj. Praha: Stílus Press spol. s r.o. ve spolupráci s Vojenským historickým ústavem, 2016, s. 214, pozn. č. 690.
- ¹⁸ Prvním profesorem pracovního práva v tehdejší Československu byl v r. 1952 jmenován na Univerzitě Komenského v Bratislavě František Mestitz (1904–1994). Srv.: *Právníci na Univerzitě Komenského v Bratislavě*. Zostavili P. Blaho a E. Vlková. Bratislava, 1996, s. 215.
- ¹⁹ POUŠTA, Z.: Právnická fakulta. In: *Dějiny Univerzity Karlovy IV 1918–1990*, red. J. Havránek, Z. Pousta. Praha: Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum, 1998, s. 385.
- ²⁰ Údaje pocházejí ze Seznamů přednášek na Právnické fakultě (tzv. Karolínek) za léta 1964–1990.
- ²¹ Srv.: STARÁ, T.: Pokus o kodifikaci pracovního práva. In: BLÁHOVÁ, I. – BLÁŽEK, L. – KUKLÍK, J. – ŠOUŠA, J. a kol.: *Právnická dvouletka. Rekodifikace právního řádu, justice a správy v 50. letech 20. století*. Praha, Auditorium, 2014, s. 261–262. Možná však, že kdyby autorka přihléla k obsahu příspěvku VOJÁČEK, L.: Když služební smlouva dosluhovala. In: DVORÁK, J. – MALÝ, K. a kol.: 200 let *Všeobecného občanského zákoníku*. Praha: Wolters, Kluwer, 2011, s. 230–240, výzvu by takto jednoznačně, případně vůbec, neformulovala.